

Haarlem

Gemeente Haarlem

Drs. Jur Botter, MPA.

Wethouder Wmo, Welzijn, Volksgezondheid, Cultuur en Vastgoed

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Aan de leden van de commissie samenleving

Datum 18 april 2016
Ons kenmerk 2016/
Contactpersoon Herman Lock
Doorkiesnummer 023 5113607
E-mail Lockh@haarlem.nl
Bijlage(n) Uitkomsten onderzoek GGD
Onderwerp Uitvoering motie Bestrijdt de eenzaamheid

Geachte leden,

Op 5 november jl. is de uitvoering van de motie Bestrijdt de eenzaamheid in uw vergadering besproken. Het collegebesluit om de bestrijding van eenzaamheid te versterken via:

- het instellen van een meldpunt waar signalen en problemen, waaronder meldingen over eenzaamheid binnen het sociaal domein gemeld kunnen worden;
- een inventarisatie van de behoefte bij professionals en vrijwilligers aan deskundigheidsbevordering om eenzaamheid te herkennen en te bestrijden;
- en het bevorderen van de bewustwording

was voor meerdere partijen nog geen afdoend antwoord op de motie. Met deze brief geef ik antwoord op uw nadere vragen.

Allereerst wil ik benadrukken dat de aandacht voor eenzaamheid terecht hoog op de agenda staat. Eenzaamheid kan zich in iedere levensfase voordoen en in al die levensfasen kunnen zich omstandigheden voordoen die eenzaamheid, of de kans daarop versterken. Mensen die zich eenzaam voelen ondervinden daar zelf negatieve gevolgen van maar ook de maatschappij. Daarom is preventie van eenzaamheid en de negatieve gevolgen zo klein mogelijk houden van groot belang. Helaas moeten we ook realistisch zijn in de mogelijkheden die er zijn om eenzaamheid te bestrijden. Er zijn weinig

Haarlem

2

interventies die bewezen effectief zijn. Daarmee is het ook lastig om aan de bestrijding van eenzaamheid doelstellingen en streefcijfers te koppelen.

Op dit moment loopt er een actieplan gericht op eenzaamheidsproblematiek van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Sport in samenwerking met de VNG en Coalitie Erbij. Dit plan bestaat uit drie acties:

- kennis verzamelen en delen;
- samenwerking lokale zorg en ondersteuning;
- communicatie: activiteiten en publiciteit gericht op eenzamen zelf en burgers onderling.

Het actieplan loopt tot medio 2016 en daarna zullen de resultaten duidelijk worden. Onze gemeentelijke inzet sluit aan op het actieplan. Voor een beschrijving verwijs ik naar het collegebesluit van vorig jaar. Hoewel wellicht met deze beschrijving de indruk is ontstaan dat er niets nieuws onder de zon is, wil ik dit graag nuanceren. De decentralisaties zorgen ervoor dat de gemeente en alle partners op het gebied van zorg en ondersteuning samenwerking zoeken en vinden. Kwetsbare groepen, waaronder eenzamen komen meer dan ooit in beeld en door de nieuwe samenwerkingsverbanden is signalering en preventie van eenzaamheid beter mogelijk.

De motie en het collegebesluit zijn voor enkele partijen aanleiding geweest om hun aanbod op het gebied van eenzaamheidsbestrijding bij de gemeente onder de aandacht te brengen. Er zijn ook organisaties die als reactie specifiek aanbod gaan ontwikkelen. Voorbeeld van het laatste is een voornemen van Haarlem Effect en de Bibliotheek om talkshows te gaan organiseren over het thema eenzaamheid. Men wil via deze talkshows het thema een paar keer per jaar laagdrempelig en aansprekend presenteren. Dit initiatief toont aan dat eenzaamheid bij al onze partners hoog op de agenda staat en dat het aanbod voortdurend in ontwikkeling is.

Voor wat betreft de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het collegebesluit kan ik als volgt berichten:

- bij de uitvoering van de motie ‘Meldpunt bezorgd’ wordt het signaleren van eenzaamheid betrokken. Uw opmerkingen en suggesties worden meegenomen.
- de inventarisatie van de behoefte bij professionals en vrijwilligers loopt;

Haarlem

3

- initiatieven zoals het voornemen om talkshows te organiseren bevorderen de bewustwording. In dit kader is ook overleg met de afdeling Communicatie over aanvullende acties. Ik wijs hierbij ook op de week van de Ontmoeting die van 22 september t/m 1 oktober 2016 plaatsvindt. Diverse organisaties doen hier aan mee en het thema eenzaamheid wordt breed onder de aandacht gebracht van professionals, vrijwilligers en inwoners.

De suggestie van raadslid Klazes om bij nieuwbouwprojecten aandacht te hebben voor de ontmoeting tussen bewoners is voorgelegd aan de woningbouwcorporaties.

Vanuit Pré Wonen is aangegeven dat in het Programma van Eisen voor nieuwbouw rekening gehouden wordt met de doelgroep voor wie gebouwd wordt. Dat betekent bijvoorbeeld dat voor woongroepen er standaard een extra ruimte is voor groepsactiviteiten. Als het gaat om een willekeurig samengestelde groep mensen is een ruimte in de buurt (zoals een buurtcentrum) geschikter. In Laan van Berlijn doet Pré op dit moment mee met een pilot 'gewoon bijzonder' waarbij ouderen gestimuleerd worden om aan activiteiten deel te nemen om eenzaamheid te voorkomen. Elan Wonen ziet voor zichzelf ook gezien de Woningwet 2015 een beperkte rol op dit gebied. Zij merken dat bewoners meer waarde hechten aan privacy dan aan een plaats voor ontmoeting. Zij zien dan ook de meeste kansen voor ontmoeting liggen in de openbare ruimte. Ook Ymere wijst op de beperkingen die de nieuwe Woningwet aan de corporaties geeft ten aanzien van hun inzet op het gebied van het sociaal domein. Ymere geeft aan dat zij bij nieuwbouw wel altijd nadenken over het thema ontmoeten, sterker nog het kunstprogramma wordt gekoppeld aan ontmoeten.

Corporaties zien voor zichzelf overigens wel een (beperkte) rol in signaleren (opmerken en doorverwijzen). Vaak komt eenzaamheid, veelal in combinatie met andere problematiek, op een gegeven moment aan het licht. Dan wordt er doorverwezen en soms een keertje koffie gedronken door een wijkbeheerder.

Overigens is het college ook van mening dat ontmoetingspunten en –gelegenheden van belang zijn in het voorkomen van eenzaamheid. Via de ontwikkeling van een Woon-zorg-welzijn monitor en Digitale Sociale kaart is over enige tijd inzichtelijk voor inwoners en maatschappelijke partners wat de kwaliteiten en lacunes in een wijk zijn. Dit kan bijdragen aan het verbeteren van de voorwaarden om eenzaamheid te voorkomen.

Haarlem

4

De GGD heeft een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar eenzaamheid onder 65-plussers in Bloemendaal. De uitkomsten hiervan sluiten aan op onze inzet. Ik voeg de GGD-publicatie met de uitkomsten als bijlage bij deze brief toe.

Met deze brief verwacht ik voldoende antwoord te hebben gegeven op uw vragen en aan de motie te hebben voldaan. Tot slot wil ik nog het volgende opmerken.

In vervolg op de discussie van 5 november jl. bent u uitgenodigd uw ideeën voor intensivering van de aanpak naar voren te brengen. Helaas heeft dit niet geleid tot nieuwe suggesties. Hoewel ik van mening ben dat we met de Haarlemse aanpak op de goede weg zitten, sluit ik niet uit dat de komende periode nieuwe voorstellen aan u zullen worden voorgelegd. Eenzaamheid en depressieve klachten hangen nauw met elkaar samen en depressie wordt een van de speerpunten in de regionale gezondheidsnota 2017-2021. U kunt bij de behandeling van deze nota wederom uw wensen en suggesties naar voren brengen.

Met vriendelijke groet,

Jur Botter

**Eenzaamheid onder
65-plussers in gemeente
Bloemendaal**

Uitkomsten onderzoek naar eenzaamheid in de gemeente Bloemendaal

In 2016 is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar eenzaamheid onder 65-plussers in de gemeente Bloemendaal. Bij professionals en vrijwilligers zijn groepsinterviews gehouden en 65-plussers zijn individueel geïnterviewd. Doel van het onderzoek is achterhalen hoe eenzaamheid onder 65-plussers kan worden teruggedrongen. De resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd tijdens de conferentie Eenzaamheid op 31 maart 2016.

Profiel van de gemeente Bloemendaal

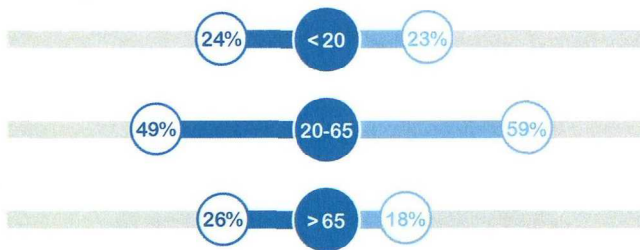
De gemeente Bloemendaal heeft relatief veel inwoners van 65 jaar en ouder, met een relatief hoog besteedbaar inkomen en een relatief hoge sociaal economische status.

Gemeente Bloemendaal

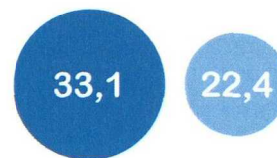
Regio Kennemerland

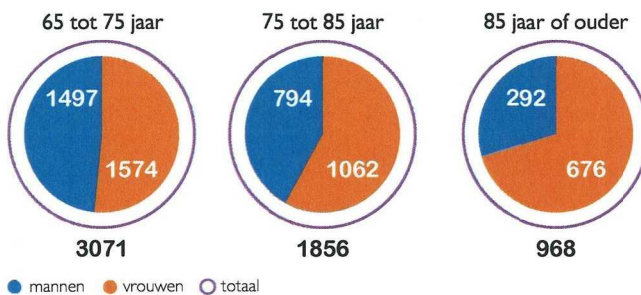
Leeftijdverdeling¹

Gemiddeld besteedbaar inkomen inwoners in duizenden euro's, in 2012²

Aantal 65-plussers naar 5-jaars leeftijdscategorieën in Bloemendaal in 2015¹

Sociale status binnen gemeente Bloemendaal.³

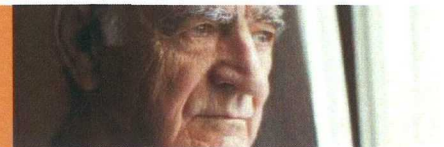
Statusgroep (1=hoogste status, 10=laagste status), % van de gemeentelijke bevolking per statusgroep.

Woonkern Aerdenhout en Overveen 39%
 Woonkern Bloemendaal en Bennenbroek 51%
 Woonkern Vogelenzang 10%

90% van de inwoners van de gemeente Bloemendaal woont in de twee hoogste sociale economische statusgroepen.

“Het aantal contacten was vroeger dus veel groter. En ja, bovendien kon je toen ook veel meer. Het is steeds een stapje terug.”
 (man, in de 80)

Hoe vaak komt eenzaamheid voor bij 65-plussers in de gemeente Bloemendaal?²

Matig tot (zeer) ernstig eenzaam

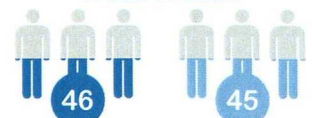
(zeer) ernstig eenzaam

Emotioneel eenzaam

Sociaal eenzaam

Eenzaamheid is het subjectief ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties. Het kan zijn dat het aantal contacten dat men heeft met andere mensen geringer is dan men wenst of dat de kwaliteit van gerealiseerde relaties achterblijft bij de wensen.

Emotionele eenzaamheid ontstaat door het subjectief ervaren van een gemis aan een intieme relatie, een emotioneel hechte band met een partner of hartsvriend(in).

Sociale eenzaamheid ontstaat door het subjectief ervaren van een gemis aan betekenisvolle relaties met een bredere groep van mensen om je heen, zoals kennissen, collega's, buurtgenoten, mensen met dezelfde belangstelling, mensen om samen een hobby uit te voeren.

“Het probleem is alleen vaak dat je die vertrouwensband op moet bouwen, en wanneer jij die band met een cliënt opgebouwd hebt, en je geeft het dan uit handen, dan wordt het afgeketst”
 (professional)

Hoe kunnen 65-plussers in de gemeente Bloemendaal getypeerd worden?

Groep 1 - actieve 'jonge' ouderen:

Deze groep is nauwelijks eenzaam. Zij hebben een partner; staan volop in het leven en zijn actief als vrijwilliger.

Groep 2 - 'jonge' ouderen met moeilijke omstandigheden:

Deze groep vertoont tekenen van eenzaamheid. Zij hebben zelf te maken met ziekte of met ziekte van hun partner; of voelen geen steun van hun partner in moeilijke omstandigheden.

Groep 3 - 'oude' ouderen met leeftijdsgebonden problemen:

Deze groep vertoont ook tekenen van eenzaamheid. Zij zijn door hun hoge leeftijd fysiek beperkt, hebben geen partner meer en verliezen contacten door sterfgevallen in hun omgeving.

“En dat wordt, weet je wel, ze houden graag hun hele façade op, de schijn op, van ‘het gaat goed met me’, en dat is een moeilijke groep om te benaderen”

(professional)

“We worden heel kort gehouden en deze signalerende taken zijn er allemaal uitgezuigd. En ik denk dat er een taak van de gemeente ligt om dit wel weer te faciliteren.[...] Ja, dat ik niet iedere minuut hoeft te verantwoorden, maar dat als ik ergens een half uur binnenstap, dat dat kan.”

(professional)

Wat leeft er bij professionals en vrijwilligers in de gemeente Bloemendaal?

Er zijn veel vrijwilligers en organisaties in de gemeente Bloemendaal actief voor 65-plussers. Zo is er bijvoorbeeld Bloemendaalsamen.nl, een website waarop inwoners, (maatschappelijke) organisaties en verenigingen initiatieven kunnen starten en daar ondersteuning voor kunnen zoeken. Iedereen kan reageren, een discussie op gang brengen en zijn of haar inzet aanbieden in de vorm van kennis en kunde, menskracht en misschien wel een financiële bijdrage.⁴

Uit gesprekken met professionals en vrijwilligers blijkt wat er rond het thema eenzaamheid vooral leeft:

- signaleren: wie kan/moet dit doen, hoe bepaal je of iemand eenzaam is, waar kun je terecht met signalen, hoe om te gaan met mensen die geen hulp willen
- buren: buren hebben belangrijke rol. Houd elkaar in de gaten. Trek aan de bel als je denkt dat er iets niet klopt.
- vertrouwensband: eenzame oudere door

professional vaak moeilijk over te dragen aan vrijwilliger; omdat oudere met vrijwilliger nog geen vertrouwensband heeft.

- verborgen eenzaamheid: ouderen die voor zichzelf niet toegeven eenzaam te zijn en/of ouderen die het gevoel hebben dat er over hun gesproken wordt, wantrouwend zijn en/of zich dingen persoonlijk aantrekken. Dit leidt ertoe dat ze hulp afhouden.
- randvoorwaarden: voor signalering en eenzaamheidsbestrijding zijn tijd, geld en fte's nodig

“Maar ja, alleen naar zo'n filmmiddag, dat is ongezellig.”

(vrouw, 96 jaar die aangeeft niet alleen naar activiteiten te willen gaan)

Wat hebben eenzame 65-plussers in de gemeente Bloemendaal nodig om deel te nemen aan activiteiten?

Uit interviews met eenzame 65-plussers in de gemeente Bloemendaal blijkt dat ze behoefte hebben aan:

- maatje om samen mee naar een activiteit te gaan
- gelijkgestemden die aan de activiteit deelnemen, qua leeftijd, niveau en interesses
- een type activiteit die aansluit bij hun behoefte

Uitkomsten onderzoek naar eenzaamheid in de gemeente Bloemendaal

“Dat zijn allemaal mensen van dik in de 80 en daar voel ik mij nog niet thuis.”

(vrouw, 66 jaar die vertelt dat het type mensen niet aansluit bij haar behoefte)

Aanbevelingen/conclusies/startpunt discussie

• Maatjes

Ouderen aan elkaar koppelen, zodat zij samen een vertrouwensband op kunnen bouwen en samen naar activiteiten kunnen gaan.

• Samenwerking

Welzijns-, vrijwilligersorganisaties en andere organisaties (bv. wooncorporaties) die betrokken zijn bij eenzame burgers met elkaar in gesprek laten gaan over het thema eenzaamheid om te kijken hoe ze hun krachten (verder) kunnen bundelen bij het signaleren en bestrijden van eenzaamheid.

• Rol burenen

Burenen bewust maken van hun rol bij het signaleren van eenzaamheid, en hun motiveren om die rol te vervullen.

• Randvoorwaarden

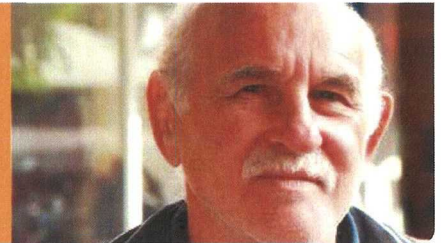
Welzijnsorganisaties faciliteren om eenzaamheid te kunnen signaleren en bestrijden.

• Verborgene eenzaamheid bestrijden

Welzijnsorganisaties faciliteren zodat zij zich meer kunnen richten op de verborgene eenzamen.

“Ik heb er geen behoefte aan om vermaakt te worden, een bingomiddag ofzo. Ik wil wel iets doen, maar ik wil iets doen wat nuttig is.”

(man, rond 70 jaar die zegt dat de activiteiten niet aansluiten bij zijn behoefte)

Bronnen

1. CBS Statline
2. GGD Kennemerland, Gezondheidsmonitor 2012. Te vinden in: Gezondheidsatlas GGD Kennemerland. www.gezondheidsatlaskennemerland.nl
3. Cluitmans R. Sociale status van postcodegebieden in Kennemerland 2014. Te vinden in: Gezondheidsatlas GGD Kennemerland (www.gezondheidsatlaskennemerland.nl) onder Demografie -> Sociaal-economische kenmerken -> Sociaal-economische status -> Factsheet
4. www.bloemendaalsamen.nl De website voor burgerinitiatieven

Colofon

Uitgave:

GGD Kennemerland,
Cluster Advies & Onderzoek, maart 2016

Auteurs:

Regina Overberg, Saskia Mérelle, Nina Jans

Met medewerking van:

Wilma Kok, Maartje Smakman

Contact:

epi@ggdkennemerland.nl

Opmaak:

Jan Kuiper; www.ams10.nl